

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2005-03-08

Närvarande: f.d. justitierådet Lars K Beckman, f.d. justitierådet Inger Nyström och regeringsrådet Bengt-Åke Nilsson.

Enligt en lagrådsremiss den 17 februari 2005 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av ämnessakkunniga Ulrika Ternby.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Bestämmelserna om ansvar för brott enligt alkohollagen finns i 10 kap. I 1 § stadgas om straff för bl.a. den som olovligen tillverkar sprit eller spritdrycker eller på annat sätt tar befattning med sådana olovligt tillverkade varor. Enligt 2 § straffas den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer alkoholdrycker utan tillstånd eller serverar spritdrycker, vin eller starköl som anskaffats på sätt som enligt 6 kap. 9 § inte är tillåtet. Enligt båda bestämmelserna är straffet böter eller fängelse i högst två år. Det subjektiva rekviritet anges, som framgår, endast i 2 § och då till uppsåt eller oaktsamhet. Det är därför bara försäljning eller servering som kan föranleda ansvar även om gärningen inte skett uppsåtligen men av oaktsamhet.

I 3 § i dess nu gällande lydelse sägs, att om brott som anges i 1 eller 2 § är grovt döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om

brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen utgjort led i en verksamhet som bedrivits yrkesmässigt eller i större omfattning eller har varit inriktad mot ungdomar.

De nu angivna ansvarsbestämmelserna övertogs vid alkohollagens tillkomst till sitt huvudsakliga innehåll från de från och med 1978 gällande lagarna om tillverkning av drycker m.m. och om handel med drycker. Straffmaximum för de grova brotten, som i de nämnda lagarna ursprungligen bestämdes till fängelse i högst två år, ändrades redan 1981 till fängelse i högst fyra år. Skälet var att stävja en ökning av olovlig tillverkning och överlåtelse av alkoholdrycker. Kriterierna för grovt brott var innehållsmässigt desamma som i alkohollagen, dock att inriktningen mot ungdomar införts som skäl för att bedöma brottet som grovt först den 1 juli 2001. I samband med de då genomförda lagändringarna gjordes inte något uttalande om innehållet i övrigt i 3 §.

De omständigheter som i 3 § angivits som skäl för att anse ett brottsligt förfarande enligt 1 eller 2 § som grovt ger närmast vid handen, att det krävs ett uppsåtligt handlande. Att en gärning som begås yrkesmässigt eller i större omfattning eller är riktad mot en viss kundkrets skulle kunna utföras av oaktsamhet låter sig svårligen tänkas. Fråga skulle då vara om försäljning utan tillstånd eller servering av olovligen anskaffade spritdrycker, vin eller starköl, något som, om det utförs i stor skala eller med viss inriktning, knappast låter sig förenas med en brist på uppsåt.

I lagrådsremissen föreslås en ändring av 10 kap. 3 § på det sätt att, om ett brott som anges i 1 eller 2 § har begåtts uppsåtligen och är grovt, skall dömas till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. I en därpå följande mening sägs att om brottet begåtts av oaktsamhet döms till fängelse i högst fyra år.

I praxis synes endast i extrema fall ha dömts till påföljder enligt alkohollagen, som legat i den övre delen av straffskalan. Lagrådet kan hysa förståelse för att straffskalan för uppsåtligt brott ändock samordnas med den som nu finns för motsvarande brott i lagen (2000:1225) om straff för smuggling, särskilt som det ofta vid beivrande av brott gällande alkohol är beroende av polisens resurser när det brottsliga handlandet upptäcks. En straffskärpning kan också förväntas medföra en strängare syn på brott enligt alkohollagen. Lagrådet vill emellertid påpeka, att för det grova oaktsamhetsbrottet i 7 § smugglingslagen är straffet böter eller fängelse i högst två år.

Vad härefter beträffar den föreslagna andra meningen i 3 § alkohollagen ger redan ordalydelsen upphov till tveksamhet. Avsikten torde vara att ett grovt brott som begåtts av oaktsamhet skall medföra den angivna strafflatituden. Detta låter sig dock inte utläsas av lagtexten.

Med hänsyn till det enligt Lagrådets uppfattning i praktiken obefintliga utrymmet för sådant brott som avses med 3 § andra meningen i förslaget föreslår Lagrådet, i första hand, att denna utgår.

I andra hand föreslås följande lydelse av paragrafens två första meningar:

”Är brott som anges i 1 eller 2 § grovt döms, om brottet begåtts uppsåtligen, till fängelse i lägst sex månader och högst sex år och, om brottet begåtts av oaktsamhet, till fängelse i högst fyra år.”

I 3 kap. har föreslagits en ny paragraf, 9 a §, med bestämmelser om förvaring av alkoholdrycker i butikslokaler eller tillhörande utrymmen.

Lagrådet, som inte har någon erinran mot paragrafens innehåll, förordar att paragrafen placeras som en ny 1 a § i 3 kap.